בא ד

א. בנוגע צום ציווי[1] „ואכלו גו׳ בלילה הזה גו׳ ומצות גו״ — אז אין דער נאכט פון ט״ו ניסן, זייענדיק נאך אין מצרים, האבן אידן געדארפט עסן מצה — געפינט מען א דבר פלא, לכאורה:

ביי דעם ציווי אויף אכילת מצות לדורות (אין פ׳ ראה[2]) זאגט די תורה: „שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים״, און פון דעם לערנט מען אפ[3], אז די מצה מוז זיין „לחם עוני״ דוקא — ניט קיין מצה עשירה; איז ווייאלד אז ביי פסח מצרים, בפרשתנו, ווערט „לחם עוני״ ניט דערמאנט, איז משמע[4], אז דעמאלט האבן אידן געקענט יוצא זיין דעם חיוב פון אכילת מצה אויך מיט מצה עשירה[5].

1) פרשתנו יב, ח. וראה שם, יח.

2) טז, ג.

3) פסחים לה, א. שם לו, א. רמב״ם הל׳ חו״מ פ״ה ה״כ. פ״ו ה״ה. טושו״ע או״ח סתס״ב ס״א. שו״ע אדה״ז שם ס״א, ס״ו. סתנ״ד ס״ד.

4) כי אף את״ל שהציווי דלחם עוני נאמר בסיני (ראה חגיגה ו, ריש ע״ב (ושי״נ). ועוד) — הרי מובן שציווי זה (וכל הציווים) דפ׳ ראה כו׳ לא נאמרו לפני הדיבור — במצרים.

5) ולדעת המהר״ל (גבורות ה׳ פמ״ח) גם בפסח דורות — ב׳ הציווים [„בערב תאכלו מצות״ ו„לחם עוני״] הם ב׳ מצות. ומי שיש לו רק מצה עשירה [שיש בה גם מים ויכולה לבא לידי חימוץ] יאכלנה בליל פסח לקיים עכ״פ מצות בערב תאכלו מצות, אף שלא יקיים מצות לחם עוני (וכ״כ בב״ח לטאו״ח סתע״א. וראה אלי׳ רבה שם סק״ח. פמ״ג שם א״א סק״ה),

אבל במג״א (שם סק״ה. וכ״ה בח״י שם סק״ה. סתס״ב סק״ב) לא ס״ל כן. וכ״ה להלכה בשו״ע אדה״ז סתנ״ה סל״ג. סתע״א ס״ד־ה*.

*) לכאורה הי׳ אפשר לדחוק, שכוונתו במש״ש (סעיף ד) „מצה עשירה דהיינו שעירב בה מי פירות״ היא לעיסה שנילושה **רק** במי פירות (בלי מים), שאז גם להמהר״ל מותר לאכלה בערב פסח מפני שאינה יכולה לבוא לידי חימוץ,

אבל **אינו**. כי

(נוסף לזה שא״כ: (א) הול״ל „היינו **שנילושה** במי פירות״ ולא „**שעירב** בה מי פירות״ (שמשמע שיש בה גם מים), ובפרט **שמשנה** מלשון הטור (וכדיוק הב״ח) שם „**שנילושה** כו״ (אבל ראה לשון אדה״ז בסי׳ תמד ס״ב: **שנילושה** כו׳ — ואולי לא רצה לשנות שם מלשון הטור, וסמיך על מה שיפרש **במקומו** בסי׳ תעא (**שמציין שם**) „דהיינו **שעירב** כו״). (ב) ועיקר: לא הול״ל להזכיר כלל התיבות „מצה עשירה״ (שהרי הטעם שמותר לאכלה הוא (**לא** מפני שהיא „מצה עשירה״, כ״א) מפני שאינה יכולה לבוא לידי חימוץ). אלא שבזה י״ל דקאי על ריש סימנא, שהוא לשון הרא״ש, טור וכו׳ (ובלאה״כ צ״ל כן — לחרץ **כפל** הלשון: **עשירה, דהיינו** כו׳))

ממ״ש בסעיף ה׳ „ואסור לאכלה בערב פסח״ מוכח שקאי במצה שיש בה גם מים, ומסעיף זה נלמד על הקודמו (אף שבדוחק י״ל — דלצדדין קתני).

ובכל אופן — הרי מפורש בסימן תנה סל״ג: קמח **ומים** (עי״ש).

•) וידועה השקו״ט והפירושים בזה — כו״כ מהם הובאו בתו״ש מילואים לכרך כב סימן ה׳ פרק א׳. וראה לקמן הערה 39.

עפ״ז איז פארשטאנדיק, אז כאטש ביי פסח דורות מוז די מצה זיין „לחם עוני״ דוקא, איז אבער ביי גאולת מצרים גופא געווען אן ארט אויך פאר מצה עשירה: אבער דאס גופא — ניט בעת דער יציאה פון מצרים (וואס דאן האבן אידן געגעסן „לחם עוני״[6]), נאר פאר דער יציאה (און אלס הכנה דערצו).

6) ראה גבורות ה׳ (פנ״א) דמש״נ בהגדה „לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים״, הכוונה בזה • להמצות שאכלו בעת יציאתם ממצרים, עי״ש. ובאוה״ת רד״ה הא לחמא (ויקרא כרך ב׳ ע׳ תנג) דהמצה שנק׳ לחם עוני היינו מה שאכלו כשיצאו ממצרים (אבל עי״ש בסוף המאמר).

ומכיון שלחם עוני שולל מצה עשירה, הרי מובן, שלא אכלו אז מצה עשירה.

ב. פסח מצרים איז דער מקור ושורש אויף פסח (ומצה של) דורות — איז מובן, אז דער ענין הנ"ל ביי פסח מצרים (אז אלס הכנה צו יצי"מ איז דא נתינת מקום אויף מצה עשירה) דארף זיין (דוגמתו) אויך אין פסח דורות:

עס שטייט אין מרדכי [7], אז „בזמן שביהמ"ק קיים היו עושין כל הסדר אחר הסעודה ולא היו אוכלין מצת מצוה אלא לאחר שמלאו כריסן כו'", און „בימיהם היו אוכלין מצה עשירה על סעודתן" [8] (כדי אז די ברכת המוציא פון דער סעודה זאל ניט זיין אויף א מצה מיט וועלכער מ'זועט שפעטער — ביים סדר — מקיים זיין מצות אכילת מצה [9]).

און כעין זה געפינט מען אויך בזמן הזה (כאטש מ'פראוועט דעם סדר פאר דער סעודה): דער דין איז, אז ערב פסח (קודם שעה עשירית), הגם מ'טאר ניט עסן קיין מצה [10], איז אבער „מותר לאכול מצה עשירה" [11]. וי"ל, אז דאס גופא וואס שו"ע (תורה) איז מתיר לכתחילה בפשטות [12] צו עסן דאן מצה עשירה, באווייזט, אז ערב פסח (ווען מ'מאכט די הכנות צו פסח ויצי"מ) האט תורה געגעבן אן ארט אויף מצה עשירה.

ג. אין דעם ציווי פון אכילת לחם עוני (הנ"ל), איז דער פסוק מסביר דעם טעם הציווי — „כי בחפזון יצאת מארץ מצרים" (ובמילא — „לא הספיק בצק להחמיץ" [13]):

און ווייאלד אז „לחם עוני" איז שולל ניט נאר חמץ [14], נאר אויך מצה עשירה (כנ"ל), איז מסתבר, אז „כי בחפזון יצאת גו'" איז אויך דער טעם פארוואס מ'קען ניט יוצא זיין מיט מצה עשירה.

דארף מען פארשטיין: מיט וואס איז „בחפזון יצאת גו'" א טעם אויף דעם וואס מ'איז ניט יוצא מיט מצה עשירה?

ד. פון דעם זעלבן פסוק הנ"ל (מהתחלתו) — „לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות גו'" — לערנט מען אפ [15], אז מ'קען יוצא זיין חובת מצה נאר מיט „דברים הבאים לידי חימוץ".

[און די שייכות וטעם פון „כי בחפזון יצאת גו'" אויף דעם דין — קען מען זאגן בפשטות: ווייאלד אז ביי פסח מצרים איז געווען א בצק וואס האט געקענט ווערן חמץ און נאר מצד דעם „חפזון" איז „לא הספיק .. להחמיץ" — דארף אויך די מצה וואס מ'עסט אלס זכר ליצי"מ זיין פון „דברים הבאים לידי חימוץ", און ס'מוז זיין [16] א סיבה צו מונע זיין דאס, מ'דארף עס היטן פון חימוץ, זכר ליצי"מ — אויפן פרט פון „בחפזון יצאת גו'"].

און היות אז אויף די ביידע דינים — (א) מצה עשירה, (ב) דברים שאין באים

---

7) סוף פסחים בדיני הסדר בשם רבינו מאיר. ופליג בזה על הרמב"ם הל' חו"מ פ"ח.

8) שם בסוף המס' (קיט, ב).

9) ראה פסחים קטו, רע"א (לענין מרור).

10) ירושלמי פסחים ר"פ ערבי פסחים (הובא בתוד"ה לא יאכל — פסחים צט, ב). רמב"ם הל' חו"מ ספ"ו. טושו"ע או"ח סתע"א ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

11) טושו"ע שם. שו"ע אדה"ז שם.

12) ראה תוד"ה לא יאכל שם (בסופו): אבל מצה עשירה שריא וכן הי' נוהג ר"ת. הג"מ הל' חו"מ ספ"ו. ועוד.

13) רש"י עה"פ.

14) ראה ריטב"א להגש"פ פי' הא לחמא. גבורות ה' רפנ"א. ועוד.

15) פסחים לה, א. רמב"ם שם פ"ו ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תנג.

16) וכמש"נ ושמרתם את המצות. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתנ"ג, סי"ד. וראה לקמן בפנים ובהערה 20.

לידי חימוץ — זאגט דער פסוק דעם זעלבן טעם („כי בחפזון יצאת גו״), איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז די צוויי סוגי מצה הנ״ל, האָבן, בכללות, דעם זעלבן חסרון לגבי יוצא זיין מיט זיי דעם חיוב פון אכילת מצה.

לאידך גיסא געפינט מען, אז כאָטש דער דין פון מצה עשירה איז געזאָגט געווארן ערשט ביי פסח דורות (כנ״ל סעיף א'), איז אָבער אויך ביי פסח מצרים שוין געווען דער (כללות ה)דין, אַז די מצה פון ליל פסח מוז זיין (פון אַזאַ בצק וואָס) „יכולה לבוא לידי חימוץ״ [17] — ווי מען לערנט עס אַפ (אין ירושלמי [18]) פון פסוק [19] „ושמרתם את המצות״, אַז מ׳איז יוצא נאָר מיט „מצה שצריכה שימור״ [20]. ד. ה. אַז כאָטש ביי פסח מצרים האָט מען געקענט יוצא זיין אכילת מצה מיט מצה עשירה — האָט עס אָבער געדאַרפט זיין אַזאַ, וואָס „צריכה שימור״ [לדוגמא: דורך אַריין־מישן וואַסער מיט די מי פירות, וואָס דאַן איז די עיסה באַה לידי חימוץ, ואדרבה — ממהרת להחמיץ [21]].

ה. דער ביאור בכל זה (ע״פ פנימיות הענינים) וועט זיין פאַרשטאַנדיק דורך הסברת החילוק צווישן „לחם עוני״ און מצה עשירה בעבודה:

„לחם עוני״ איז פון אַ טייג וואָס האָט בלויז קמח ומים — וואָס מים האָבן ניט (און גיבן ניט) קיין טעם; מצה עשירה איז פון אַן עיסה וואָס ווערט געקנאָטן מיט יין, שמן, דבש [22] (אָדער אַנדערע מי פירות [23]), וואָס גיבן אַ טעם אין דער עיסה.

דער ענין אין עבודה [24]: „לחם עוני״ איז די עבודה פון קבלת עול (ניט מצד „געשמאַק״): כאָטש ער האָט ניט קיין הסברה בשכלו און (במילא) ניט קיין געשמאַק אין עניני אלקות, פונדעסטו־ווענען דינט ער דעם אויבערשטן מצד קבלת עול; „מצה עשירה״ איז די עבודה מצד טעם ודעת, וואָס אין דער עבודה איז פאַראַן אַ „טעם״, אַ געשמאַק.

---

17) לשון אדה״ז שו״ע סתס״ב סוס״א. — והיינו, לא רק שהדגן צ״ל „מדברים הבאים לידי חימוץ״ (שזה נלמד מ„לא תאכל עליו גו״ כנ״ל בפנים), אלא שגם העיסה צ״ל — זו שיכולה לבוא לידי חימוץ וצריכה שימור״, כמשנ״ת בארוכה בהגש״פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה״ת תשמ״ו־ז) ע׳ שצז ואילך (וש״נ).

18) פסחים פ״ב ה״ד.

19) פרשתנו יב, יז (היינו שנצטוו ע״ז עוד בהיותם במצרים).

20) עיין רמב״ן במלחמת ה׳ פסחים פ״ב (לו, א). וראה מ״מ הל׳ חו״מ פ״ו ה״ה (הובא בב״י לטאו״ח סתס״ב ד״ה ומ״ש ואם לש). שו״ע אדה״ז הנ״ל.

וראה בארוכה שו״ת צ״צ תאו״ח סנ״ז אות ב׳ — שגם הבבלי (פסחים מ, א. הובא בשו״ע אדה״ז סתנ״ג ס״ד) ס״ל דרשה זו דירושלמי. וראה בארוכה הגש״פ הנ״ל שם.

21) ראה בכ״ז טושו״ע או״ח סי׳ תסב ס״ב. שו״ע אדה״ז שם ס״ג.

22) לשון הגמרא — פסחים לה, א. לו, א. וברמב״ם שם (פ״ה ה״כ. פ״ו ה״ה) מוסיף „חלב״. והוא ע״פ עובדא דריב״ל (פסחים לה, א) — ב״י סתס״ב שם.

23) ברמב״ם שם (פ״ו ה״ה) דבשאר מי פירות יוצאין י״ח (וראה כס״מ שם פ״ה ה״ב). אבל ראה ב״י לטאו״ח סתס״ב שם: לא ראיתי לשום אחד מהפוסקים שחילק בין יין ושמן ודבש וחלב לשאר מי משקין. וראה פר״ח או״ח ר״ס תסב.

24) בהבא לקמן — עיין תו״א ס״פ ויקהל ד״ה קחו (פט, ג. צ, ב), וביאוריו בתו״א שם בהוספות (קיד, ג ואילך. קטו, ד. קטז, ב). אוה״ת שם (ע׳ ב׳קסג ואילך. ב׳קעא ואילך. ב׳קפא). אוה״ת ד״ה הא לחמא (דלעיל הערה 6) ע׳ תנח ואילך. וראה ג״כ לקו״ת ויקרא ו, סע״ג ואילך.

•) ומ״מ צריך גם הלימוד ד„לא תאכל גו״ — שאין יוצאין במצה של טבל אף שצריכה שימור — ראה הגש״פ הנ״ל שם. ועוד י״ל. ואכ״מ.

בשעת די עבודה פון א אידן איז נאר מצד קבלת עול אן דעם „טעם" פון שכל ומדות, איז ער דאך אין א מצב אז מצד שכל ומדות איז ביי אים דא אן ארט אויף ניט טאן אזוי, אויף רע, נאר מיטן כח פון קבלת עול איז ער כופה דעם רע (אתכפיא) און איז עובד הוי'; ווען די עבודה איז אבער מצד טעם ודעת (ובשלימותה), זיינען שכל ומדות שולל די אפשריות צו טאן היפך רצון העליון — ס'איז ניטא קיין רע (אתהפכא).

און דאס איז דער קשר צווישן די צוויי סוגי מצה [(א) מצה עשירה (ב) פון דברים שאין באים לידי חימוץ] — ווייל, בפנימיות הענינים, איז איין פרט א תוצאה פון צווייטן: עבודה אין אן אופן פון „מצה עשירה" (בשלימותה) — מצד שכל ומדות — איז שולל בדרך ממילא די אפשריות אויף חימוץ ורע [25] [ווי מצה עשירה כפשוטה, וואס (ע"ד הרגיל [26]) קען זי ניט קומען לידי חימוץ]:

דוקא (די עבודה פון) „לחם עוני" — קבלת עול — גיט אן ארט אויף חמץ ורע (יכול לבוא לידי חימוץ), נאר מ'איז כופה דעם רע און מ'דערלאזט ניט צו התפשטות הגבהה וחימוץ — דורך „ושמרתם", עבודה והתעסקות.

ו. די צוויי אופני עבודה זאגן זיך ארויס, בכללות, אויך אין די צוויי אופנים כלליים פון גאולה — גאולת מצרים און גאולה העתידה:

ביי יציאת מצרים שטייט [27] „כי ברח העם" (חפזון), ווייל „הרע שבנפשות ישראל עדיין הי' בתקפו" [28], און דעריבער האט מען געמוזט אנטלויפן פון רע („טומאת מצרים" [28]) — וואס דאס איז דער ענין פון „לחם עוני", די עבודה פון אתכפיא: משא"כ לעתיד לבא ווען זיין „לא בחפזון תלכו" [29], „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" [30], א מצב פון אתהפכא — מצה עשירה.

און דאס איז דער ביאור וואס „בחפזון יצאת גו'" איז א טעם פארוואס די מצה פון ליל פסח קען ניט זיין קיין מצה עשירה (און ניט פון דברים שאין באים לידי חימוץ): וויבאלד אז „בחפזון יצאת גו'", ווייל דער רע איז נאך געווען בתקפו (כנ"ל) [31], דעריבער פאדערט זיך די עבודה פון קבלת עול ואתכפיא — „לחם עוני" דוקא [32].

ז. דאס וואס מ'איז פסח ניט יוצא מיט מצה עשירה, איז ניט נאר ווייל איר ענין איז ניט בדומה צו גאולת מצרים, וואס איז געווען אין אן אופן פון „ברח העם" [קבלת עול ואתכפיא כנ"ל] — נאר אויך דערפאר וואס אין לחם עוני (און אזוי אויך — בגאולת מצרים) איז פאראן א יתרון לגבי מצה עשירה (והגאולה דלעת"ל):

כאטש [33] אז ביי אתהפכא (מצה עשירה) ווערט דער רע אינגאנצן בטל, איז אבער דא א מעלה אין אתכפיא, וואס

---

25) ראה תו"א ס"פ ויקהל (ועד"ז — בשאר המקומות דלעיל הערה הקודמת): מצה עשירה .. שאינה באה לידי חימוץ כלל.

26) דכשאין מערבין בה מים — מי פירות (לבד) אין מחמיצין (פסחים לה, ריש ע"ב. ושו"נ. רמב"ם הל' חו"מ פ"ה ה"ב. טושו"ע (ושו"ע אדה"ז) סי' תסב).

27) בשלח יד, ה.

28) תניא פל"א.

29) ישעי' נב, יב. וראה המשך וככה דלקמן הערה 31.

30) זכרי' יג, ב.

31) ראה בענין דה„חפזון" — לקו"ת אמור לה, ב. במדבר א, ג. ובארוכה — אוה"ת בא ע' רצא ואילך. וככה תרל"ז בתחילתו, שם פקכ"ט. ד"ה כי בחפזון תש"ח (והמשכו). ועוד.

32) ראה עד"ז אוה"ת סד"ה הא לחמא הנ"ל.

33) ראה בכ"ז במקומות שנסמנו בהערה 24.

דוקא די עבודה איז פֿאַרבונדן מיט יגיעת האדם, צו לוחם זיין מיטן מנגד און נייטען דעם רע.

איז אַן אַנדער סגנון: דער ענין פון אתהפכא דריקט אויס ווי דער מענטש ווערט מיוחד מיט אלקות דורך דעם וואָס ער איז זיך מזכך ביז אַז זיין מציאות לאַזט ניט קיין אַרט אויף רע; אין אתכפיא דריקט זיך אויס דער ביטול און אַוועקלייג צו אלקות — אַז כאַטש מצד זיין שכל ומדות איז דאָ אַן אַרט אויף רע, נייט ער זיך, ער טוט היפך ווי עס מאַנט זיך מצד זיין מציאות, און איז מקיים דעם רצון העליון.

און דאָס איז איינער פון די ביאורים וואָס אויך ביי דער גאולה העתידה וועט זיין דער זכר פון יציאת מצרים[34] — ווייל דער תכלית הכוונה איז, אַז עס זאָלן זיין ביידע מעלות: אויך ווען מ׳האַלט ביי אתהפכא — דער זיכוך פון דער מציאות האדם בתכלית ביז ס׳איז אינגאַנצן ניטאָ קיין אַרט אויף רע — זאָל אויך זיין די מעלה פון אתכפיא[35] (גאולת מצרים), דער ביטול פון דעם אדם, וואָס דריקט זיך אויס אין עבודה ויגיעה.

ח. דער אַלטער רבי איז מסביר אין תו״א[36], אַז דאָס וואָס עס שטייט ביי גאולת מצרים „ואנכי אעלך גם עלה״[37] — צווויי עליות — מיינט דאָס אויך די צווייטע עלי׳ וואָס וועט זיין בגאולה העתידה:

במילא מובן, אַז (פונקט ווי דער ענין פון גאולת מצרים וועט מען „דער־מאַנען״ — ער וועט ווירקען — ביי דער גאולה העתידה, אַזוי איז אויך לאידך גיסא, אַז אויך) ביי גאולת מצרים דאַרף זיך אַנהערן די (הבטחת ודיבור[38] הקב״ה בנוגע דער) גאולה העתידה.

די הסברה אין דעם: ווי אַזוי קען מען פועל׳ן ביי זיך, אַז אויך ווען דער רע איז בתקפו [און אפילו נאָכן ברעכן זיך בלייבט ווייטער דער רע בתקפו (ווי ביי יצי״מ, וואָס עס האָט געדאַרפט זיין „ברח העם״)] — זאָל מען האָבן די שטאַרקייט צו לוחם זיין מיטן רע (ולנצחו) — איז מסייע בזה די הכרה והרגשה, אַז סו״ס וועט די עבודה פון אתכפיא ברענגן צו אתהפכא.

און דעריבער, נאָך איידער עס הויבט זיך אַן גאולת מצרים, איז געווען דער דיבור והודעה וועגן ביידע עליות — „אעלך גם עלה״ — אויך די גאולה העתידה.

ט. דאָס וואָס מ׳דערמאָנט די גאולה העתידה ביי גאולת מצרים מיינט ניט נאָר אַז מ׳איז מודיע אַן ענין וואָס וועט זיין בעתיד, נאָר ס׳איז אויך אַ נתינת כח אַראָפצוטראָגן דאָס אין עבודת האדם בהווה — אַז גלייך בתחילת העבודה (גלות מצרים) זאָל זיין אַ „מעין״ פון גאולה העתידה.

לכאורה קען מען פרעגן: וויבאַלד מ׳האַלט נאָך בתחילת העבודה און דער רע איז נאָך בתקפו — ווי קען זיין (אפילו) אַ „מעין״ פון גאולה העתידה,

---

34) משנה ברכות ספ״א. ונאמר „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות״ (מיכה ז, טו), „כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים״ (ישעי׳ יא, טז).

35) ראה סד״ה כימי צאתך תש״ח: בחפזון יצאת למען תזכר כו׳, ועד״מ ענג המלך בנצחון דוקא .. כד אתכפיא סט״א כו׳.

36) ר״פ שמות.

37) ויגש מו, ד. ובתו״א הנ״ל: וכן בשמות ג׳ פסוק י״ד א״ל ענין הגאולה האחרונה כו׳.

38) דחשיב מעשה (ב״ר פמ״ד, כב. ועוד).

וואָס ענינה איז אתהפכא (אַז ס׳איז ניטאָ קיין רע) ?

איז דער ביאור אין דעם: כאָטש אַז בתחילת העבודה איז ניטאָ דער ענין פון ביטול (מציאות) הרע, וואָס דערפאַר איז די עבודה בדרך מלחמה וקבלת עול (כנ״ל סעיף ה׳) — דאַרף אָבער דער ביטול וקב״ע זיין ניט (נאָר) בדרך הכרח, נאָר מ׳דאַרף דעם ביטול גופא „פאַר־בינדן״ מיט „מציאות״ האדם — אַז אויך זיין שכל ומדות זאָלן „מסכים״ זיין אויף דעם ביטול וקב״ע, וואָס דאָן איז זיין עבודה פון קבלת עול מיט אַ געשמאַק.

ד. ה. אַז די גאולה העתידה שבגאולת מצרים איז ניט די עבודה פון שכל ומדות בפ״ע [וואָס ברענגט סו״ס צו אתהפכא, כנ״ל ס״ה] — נאָר אַ פרט איז עבודת האתכפיא (דגאולת מצרים), אַז די עבודה פון קב״ע איז מתוך תענוג.

[און עד״ז אויך דער ענין פון גאולת מצרים וואָס וועט דערמאָנט ווערן לעתיד לבא — איז עס אַ „פרט״ אין דער גאולה העתידה: דער עיקר העילוי לעתיד איז — זיכוך מציאות האדם (אתהפכא); נאָר דער זיכוך וועט זיין ניט מדוד ומוגבל בלויז אויף אַזויפיל וויפל ער (מצד זיין „מציאות״) איז זיך מזכך, נאָר מער פון די מדידות פון זיין מציאות (מעלת הביטול)].

יוד. דאָס איז אויך די הסברה פאַר־וואָס די מצה וואָס אידן האָבן געגעסן אין מצרים (אָלס הכנה צו יציאת מצרים) האָט געקענט זיין מצה עשירה [39], אָבער, לאידך גיסא, האָט עס געמוזט זיין אַ „מצה שצריכה שימור״:

מצד דער התכללות פון גאולה העתידה אין גאולת מצרים, איז דאָ אַן אָרט פאַר מצה עשירה אויך אין מצרים: אָבער דאָס וואָס אין מצרים קען זיין אַ „מעין״ דלעתיד, איז נאָר אין דעם פרט פון „עשירה״ — אַז די קבלת עול גופא זאָל זיין מיט אַ „טעם״ און געשמאַק: אָבער ניט דער ענין פון אינה „יכולה לבוא לידי חימוץ״ (אתהפכא), וואָס דאָס קען ניט זיין וועז דער רע איז נאָך בתקפו.

יא. דאָס איז אָבער שייך נאָר וועז מ׳איז נאָך געווען אין מצרים, פאַר דער גאולה; אָבער אַרויסגייענדיק פון מצרים נאָך דער גאולה [און אַזוי אויך די מצה וואָס מיר עסן בליל פסח, זכר ליציאת מצרים] מוז זיין „לחם עוני״ דוקא [40].

די הסברה בזה: דורך יציאת מצרים האָט זיך אויפגעטאָן אַז אידן זיינען געווארן אויס „עבדי פרעה״ און זיינען

---

39) באוה״ת סד״ה הא לחמא הנ״ל איתא, דה„לחם עוני״ הוא המצה שאכלו לפני חצות, עי״ש [ועפ״ז מבאר מש״נ בהגדה „לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים״], וכן מוכח בתו״א שבהערה 24 (פט, ג. קיד, ג. עי״ש),
וי״ל ד„לחם עוני״ יש בו כו״כ ענינים (כולל ג״כ שעונים עליו דברים הרבה — פסחים לו, א. קטו, סע״ב) ומצה עשירה כזו שצריכה שימור נק׳ ג״כ (בכללות) „לחם עוני״ (מכיון שענינה אתכפיא — ענין עיקרי בלחם עוני). וראה הערה הבאה.

40) ויל״ע איך לתווך זה עם הידוע (לקו״ת צו ד״ה להבין מ״ש בהגדה. ד״ה ששת ימים (האי׳). סדור ד״ה והגדת. ובכ״מ) דמצה [שלפני חצות היתה צריכה שימור ו]שלאחרי חצות (ואילך) לא היתה יכולה לבוא לידי חימוץ (מצד זה שנגלה עליהם ממה״מ כו׳), ובהמשך תער״ב (ח״ב ע׳ תתקלג) ש„היא בחי׳ מצה עשירה כו׳״.
ואולי י״ל ע״פ המבואר באוה״ת ויקהל (ס״ע ב׳קסא־ב) דגם זה שלא הספיק כו׳ הוא „כמו בחי׳ אתכפיא רק שזהו בפנימיות״ (ראה לקמן בפנים, דיציאת מצרים ענינה קבלת מלכות שמים, ביטול בתכלית), ולכן נק׳ ג״כ — מצד ענין עיקרי זה — „לחם עוני״, מכיון שהוא רק אתכפיא ולא אתהפכא [שזה נעשה רק בספה״ע כו׳], כבהערה הקודמת.

געווארן „עבדי ה׳״ [41]. ד. ה. זיי האבן דעמאלט געהאלטן ביי קבלת מלכותו ית׳ [42], וואס קומט פריער פאר דעם קבלת עול אויף צו מקיים זיין די ציווי ה׳ [וכלשון חז״ל [43]: יקבל עליו עול מלכות שמים תחילה ואח״כ יקבל עליו עול מצות].

און אין דעם טאר זיך ניט ארריינמישן אן ענין פון „מציאות״ האדם — ע״ד ווי חז״ל [44] זאגן אז מאן דמחוי במחוג קמי׳ מלכא איז זיין עונש דער היפך החיים: און דערפאר טאר אין דעם ניט זיין דער „טעם״ און געשמאק פון מצה עשירה, ווייל קבלת מלכותו של הקב״ה (וועלן עבדי ה׳) איז נאר דורך „לחם עוני״ [45], ביטול בתכלית.

(משיחות אחש״פ וש״פ שמיני תשכ״ו)

---

41) ראה בהר כה, מב. שם, נה. מגילה יד, א.
42) ראה ד״ה הא לחמא הנ״ל ע׳ תנג ואילך.
43) משנה ברכות פ״ב מ״ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.
44) חגיגה ה, ב. וראה לקו״ש ח״ד ע׳ 1050 ובהערה 13 שם.
45) ראה גם לקו״ת שבהערה 24.